

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

XVI. Reverendissimo In Christo Patri Ioanni Tritemio abbati Herbip. doctiss.
præceptoris suo, Ioannes Centurianus de Clusardia pastor ecclesiæ in
Trittenheim, Salutem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

scribamus. Quare nobis diem electionis
 & consilio fuisset etiam profecto. Si
 onachorum Spanhemem. nobis fuit igno-
 os commiserit mala, presentiam nostram
 scqui, si nostro fuisset consilio electio cele-
 alium hanc electionem fuerit subiectum.
 . Recelisse illos cum indignatione scribis
 quod fratrum conspiratione presentem
 unt. Nō miramur quod fratrum fuit
 earum actionum, quas praesumptum
 sabbas domi consistere a fuerit, immo
 ter vero montis episcopi abbas quidam
 culis in flatus: qui stulta & imperiti
 rtere consuevit. Sed ea quae facta
 tens enim est Dominus Deus per
 io iam nullis videtur esse contentus, quia
 am aliquis poterat estimare. Nectro
 fuerit copia nuncii ipsi litteris nobis
 us. Vale. Ex Herbipoli decima quarta

II.

CHIO BRANDENBURGENSIS.

Jacobi Herbipolen. Salutem.

ceptor, gratiose tibi congratulamur
 qua ut speramus quietem habebis
 cunctipotentia deuote humiliterque
 a sanctissima voluntate, non secus quam
 onferuet & in colorem. Scire uehementer
 banio, utrum adhuc uiuat, aut rebus
 tuam attente rogamus, ut pro libere
 nobis sint utiles & necessaria. In
 perfecturum ea quae postulat
 beas, moxque ut consignata perfectio
 nitere quanto magis non pigritia. Manu
 m luciorum, & duas hallectum
 ostri memoria rogamus. Struonibus
 alias etiam tibi libentissime ea
 poterimus, singulari fauore parati
 unificencia nobis exhibere copiose
 ar vitio, si tuorum erga nos benedictio
 esiderio tuum ad nos rediret
 s, quod ut sine tuo fiat incommodo
 paternitate conferenda, quae litteris
 ipso negotio conuenientem ad
 as accessum, cum sine illius consensu
 us, in quibus ut nobis pro tuo ad
 bitantes, quin tua paternitas pro
 d eundem amicum nostrum cooperari
 ancium expensis nostris conducendum
 tificaturus in omnibus. Valere tuum
 Vrulo nostro in die sancti Anthonii
 anno dominicae incarnationis
 atesimo septimo.

Alia

IOANNIS TRITHEMII.

527

Ad has literas in diebus paschalibus primum respondi, quoniam non per certum
 nuncium, sed per casualem vectorem, qui pisces nobis ab ipso principe dona-
 tos adduxit sexta die mensis Martii, quae fuit sabbatum post reminiscere in
 • quadagesima, mihi praesentatae sunt.

XV.

IOAN. TRIT. AB. S. IACOBI HERBIPOLENSIS, OPT. FRATRI.

Nicolao Basellio monacho Hirsaugiensi, suo quondam auditori
 atque discipulo S.

10

AEGRITVDINI tuae compatior, & Dei summi clementiam oro, ut pristinae te quan-
 totius restituat sanitati. Et mihi quidem sicuti scribis vastitas & solitudo, iuxta vaticini-
 um Esaiæ prophetae occurrerunt non sine contritione magna, quoniam bello multo-
 rum fauente in Principem meum Serenissimum Palatinum, omnes pene cortes mona-
 sterii tunc mei Spanhemensis, aut incendio aut vastatione hostili perierunt. Bello tandem
 imperio Regis Romanorum sedato, quidam ex Cynonotis principi Palatino non satis
 prospera fauentes, contra me in eius odium surrexerunt, mihi que in occulto a mulos sus-
 citantes, Ducem Ioannem reddiderunt infensum. Quae posthac super me secuta sint ma-
 20 la, cum esses mecum in fine mensis Iunii Neometi anno quinto supra quingentesimum
 atque millesimum, plenius audiuisti. Postea vero cum tempore didici quod prius ignora-
 bam, quoniam omnia quaecumque, aduersum me tentauerunt a muli, ad instantiam quo-
 rundam fratrum meorum simul & abbatis Moguntini hostis omnium studiosorum ho-
 minum praesumpserunt. Enimvero nisi me absente, nihilque tale suspicante manutenuis-
 set improbos, nunquam in metalia commississent. Non mireris Baselli, nec temere factum
 30 arbitris, quod abbatiam dimiserim Spanhemensem iniuria provocatus a mulorum, in
 qua per annos tres & viginti quantas inutiles occupationes meo proposito aduersas ha-
 buerim, nec ego dicere possum, nec tu facile crediturus es. Quamuis non penitus omniū
 sis signarus, utpote qui anno mecum integro conuersatus, mores & studia singulorum ex-
 amullim perpendisti, & ofores bonarum litterarum apud nos plures inuenisti. Quid facere-
 mus diutius cum monachis ingratissimis, quibus persuadere nunquam potuimus, ut mores ad
 regulam puritatem corrigerent, & sacro studio scripturarum, quod monachos maxime de-
 corat, insisterent, sed vanitatibus semper inhiantes salutis monita spreuerunt. Postremo
 in reprobum sensum conuersi grauem sed occultam in nos conspirationem ordinarunt,
 talia per iniquitatis satellites praesumentes, quae nobis ad contumeliam iniustissime facta
 viderentur. Dimisimus illos oportunitate accepta, neque enim nos poenitet, locum asse-
 cuti etiam pauperem, quietum tamen & nostris studiis non mediocriter conuenientem, in
 quo & nobis & lecti omni utiliter vacare poterimus scripturarum. Qui sint capita factionis
 in nos cum velis scire, ad memoriam reuoca quae olim audieris in Spanheim, & bonos fa-
 40 cile a consortio malorum secerne. Benedictus dominus Deus omnipotens, qui me libe-
 rauit de medio Babylonis, & de profundo inutilium occupationum eripuit animam me-
 am, ut deinceps ambulare coram eo in pace & tranquillitate mentis, quod semper quide-
 optaueram in toto corde meo. De Chronica monasterii tui Hirsaugiensis, scire te volo
 Irbus sine charis, quod imperfectam reliqui vna cum libris & comportatis omnibus in mo-
 nasterio Spanhemensi, ubi quicquid vestri iuris est quaerite, & pro eius consummatione ut
 volueritis cogitare. Prior enim conuentio nihil amplius ad me pertinet, quia cum abba-
 tia omnibus ad eam pertinentibus renunciaui. Ero nihilominus paratus facere pro honore
 monasterii tui quod potero, si tuus voluerit abbas. Vale. nostri memor in orationibus tu-
 is ad Deum. Ex Herbipoli 14. die mensis Martii, Anno Christianorum 1507.

Chronica
Hirsaug.

50

XVI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI IOANNI TRITEMIO

abbati Herbip. doctissimo praepositi suo, Ioannes Centurianus de Clusardia
 pastor ecclesiae in Tritenheim, Sa-
 lutem.

Dixi potest minime, nec facile quidem crederet quisquam, praepositorum omnium
 doctissime, quanta fuerim latitia & exultatione perfusus, quando magister Iaco-
 bus Tri-

bus Tritemius tuæ paternitatis reuerendissimæ frater literas nobis attulit tuas, quibus te non solum viuere, sed & feliciter viuere intelleximus. Ago quam humilime possum Deo gratias omnipotenti, cuius misericordia te cunctis fecit æmulistuis fortioem, vt qui te lædendum putabant, grauius semetipsos & læserint & confuderint, æternoque digno se se constituerint opprobrio. Nomen tuum celebre famamque sanctissimæ opinionis in toto Christianorum orbe perfidissimi nebulones se posse arbitrabantur extinguerent, sed confido in illum qui nouit vniuersa, quoniam non solum nihil tibi nocebit inuidorum iniusta persecutio, sed propter eam translatus ad Franciam, clarior multo in breui quam fueris antea resplendebis. Omnium malorum quæ perpessus fuisti maiorem occasionem nemo dedit quam monachi tui, simul & duo illi abbates perfidissimi Moguntinus & Rincauiensis, qui (vt veridica relatione audiui) Cancellarium & ministeriales Ducis Ioannis in odium tui prouocarunt. Monachi enim tui te in Marchia existente sine intermissione hinc inde currebant ad Moguntiam, & ad ipsum Ducem in Fortiburgio * iuxta Mosellam continue resedentem, & quoscunque potuerunt aduersum te prouocare conabantur. Credit facile inuidorum delationibus Cancellarius ducis indoctus, tibi antea non bene favorabilis, vt pote qui tuam eruditionem & sapientiam diu habuit suspectam, semper metuens (vt publice iam fertur) ne sibi in consiliarium te dux iste assumeret. Volens ergo Ducis prouenire consilium, omne quod fingebatur de te malum credulo nimis illi persuasit. Sed omnipotens Dei iustitia omnia successiue deducet in lucem, & certe iam actum palam fieri coepit, quam iniquissime tecum sit actum. Temeraria multa in te fulminabant æmuli tui cum in Marchia esses constitutus, sanctitatis tuæ splendidissimam famam denigrare cupientes, & quædam horrenda in vulgo sparserunt mendacia, pro quibus nunc in conspectu omnium hominum confunduntur. Quamuis enim omnes te sciremus esse cum principe Serenissimo Ioachim in Marchia, nihilominus quidam sacratissimi nominis tui pestiferes & inuidiosos dicebant: *Vbi putatis esse Tritemium abbatem? Cum Marchione Brandeburgensi? Non est, inquit, cum illo, sed desperatus abiit Romam, deinceps nunquam reuersurus.* Alii dicere audebant, quoniam nimia desolatione animi tactus proprio se laqueo suspendit. Rursum alii perpetuis mancipatum vinculis confingunt. Multi quoque hostium tuorum dictis fidem adhibentes te perisse credebant, dicentes: *Hei lumen illud splendidum, quod illuminare totum orbem sua eruditione consuevit, quomodo tenebrarum est caligine obscuratum? Quis abbatem Tritemium in toto pene orbe Christiano fama eruditionis & sanctitatis gloriosum in tantam animi detractionem credidisset venturum, vt patriam & amicos tam inconsulte desereret?* Ego autem qui doctrinam tuam, prudentiam quoque, & vitæ sanctimoniam peroprime noueram, his impiorum blasphemis & maledictis semper pro viribus restiti, & quam temeratam sanctissimo nomini tuo fecissent iniuriam multis palam argumentis demonstraui. Biennio enim sub tuo magisterio pro discendis Græcis Hebraicisque literis salutarique scientia scripturarum haurienda in tuo monasterio conuersatus, nihil vnquam videre potui, nihil audire de te, quam sanctum, integrum, & religiosum: sed in tanta te vidimus puritate conuersantem omni tempore, vt satis miraremur. Cæteris dormientibus tu in sancto scripturarum studio vigilabas, semper aut legens, aut scribens aliquid pro communi vtilitate multorum. Nemo vnquam reperit otiosum, nemo comestationibus aut potationibus vacantem audiuit: nemo risu aut leuitate aliqua vidit dissolutum, cum mulieribus loquentem aut conuersantem, vnde mali posset oriri suspicio, nemo te vnquam inuenit. O mi dulcissime præceptor Tritemi, gratiosè pater, quoties ad memoriam reduco sanctissimum docendi modum, quo me simul & fratrem tuum magistrum Iacobum Tritemium docere & exhortari ad scientiam diuinarum scripturarum consueuisti, lachrymas præ meoerore neque continere. Tamen profunda, tam mystica, tamque ardentia de scripturis sanctis verba nobis eructare solebas, vt ferrea pectora in Dei commouere amorem potuissent. Vnde non satis possum admirari, quo tandem Dei iudicio permittente tam indigna de te confingere potuerint æmuli, cum nulli vnquam fueris molestus, neminem læseris, neminem iniuriose offenderis, sed cunctis te potius pius ostenderis atque munificum, omne solatium tuum sine cuiusquam iniuria requirens semper in solo studio scripturarum. Sed firma confidentia existimo, quod omnipotens alibi te prouida voluerit dispositione locari, vt de medio nationis prauæ tandem ereptus, reliquum vitæ tuæ cum pace & tranquillitate sancto perseueres in studio ad multorum vtilitatem communem. Nunquam fuerunt tua prælatione digni monachi Spanhemenses, sed neque dux ipse Ioannes talem in suo dominio virum vt tu es optime Tritemi habere merebatur. Oportuit ergo te per tribulationem exire de medio prauorum, quemadmodum olim filii sanctorum exituri de terra Myzrahim, prius in

* Starckburg.

luro

na frater literas nobis attulit tuar quibus te
leximus. Ago quam humilime postula
cunctis fecit amulit tuis fortiorum vt que
referint & confuderint, a terrore digressio
ore famaque sanctissima opinio in tuo
se posse arbitrabantur extinguere, sed cor
solum nihil tibi nocere inuidorantia
nciam, clarior multo in breui quam in
perpessus fuisti maiorem occasionem
bates perfidissimi Moguntinus & Ratis
arium & ministeriales Ducis Ioannis
in Marchia existente sine intermissione
Ducem in Fortiburgio * iuxta Moellat
aduersum te prouocare conabantur. Cui
ius ducis indoctus, tibi antea non bene
ntiam diu habuit suspectam, temperantia
te dixit iste assumeret. Volens ergo Ducem
te malum credulo nimis illi periculis sub
ducet in lucem, & certe iam actu pulch
emeraria multa in te fulminata in reuoluntate
ua splendidissimam famam deuotum
nt mendacia, pro quibus nunc in conspectu
enim omnes te sciremus esse cum proce
us quidam sacratissimi nominis in ipse
itemium abbatem? Cum Marciore Branden
iit Romam, deinceps nunquam reuerent. Et
mi tactus proprio se laqueis suspendit. Redit
Multi quoque hostium tuorum dicitur
i lumen illud splendidam, quod dicitur
um est caligine obscuratum? Qui abbatem
is & sanctitatis gloriosum in tantam conu
os tam inconsulte desereret? Ego autem qui
simoniam perprime nouerat, his impo
ribus resisti, & quam temerariam sancti
argumentis demonstrari. Biennio ostendit
isq; literis salutaris scientia scripturas
quam videre potui, nihil audire de te, que
ata te vidimus puritate conuersationem
entibus tu in sancto scripturarum studio
oro communi utilitate multorum. Nemo
ibus aut potationibus vacarem aduic
tum mulieribus loquentem aut coe
vnamquam inuenit. O mi dulcissime praeceptor
in reduco sanctissimum docendi modum, qu
im Tritemium docere & exhortari ad
chrymas prae merore nequeo conuenire. Et
de scripturis sanctis verba nobis eruditi
morem potuissent. Vnde non satis postu
ente tam indigna de te confingere poterat
minem laesis, neminem iniuriis esse offensa
e munificum, omne solatium tuum in
dio scripturarum. Sed firma confidentia
uerit dispositione locari, vt de medio
e cum pace & tranquillitate sancto per
anem. Nunquam fuerunt tuae praesentiae
ipse Ioannes talem in suo dominio vitam
ortuit ergo te per tribulationem esse de
nctorum exitu de terra Myzrahim, postea

luto & latere multipliciter ab Aegyptiis fuerant afflicti. Apostoli quoque Domini virgis caesi à Iudaeis, in carceremque pro nomine Iesu positi, & multiplices contumelias passi sunt, & postea ad salutem transmigrarunt. Quorum exemplo & tu quidem à tuis monachis iniuriam & contumeliam passus es, ne alibi transferendus Dei voluntate improbus sine causa reliquisse videaris. Conabantur monachi Spanhemenses, pravorum consilio & assistentia confortati, veneno malitiae pleni, sanctum nomen tuum deducere in contumeliam & opprobrium, sed minime valuerunt, quoniam vindicante in eis iustitia Dei, omnes iam exterriti & confusi sunt, cadentes in foveam quam fecerunt. Tu autem eruditissime praceptor in aestimatione omnium bonorum virorum permanes gloriosus, & nomen tuum de die in diem amplius celebratur. Vale pater metuendissime, meque discipulum tuum habes commendatum. Data ex Tritenheim 18. die mensis Aprilis, quae fuit dominica post festum paschatis altera, anno incarnationis dominicae 1507.

XVII.

REVERENDO PATRI D. IOAN. TRIT. ABBATI MONASTERII. IACOBI Herbipolensi, praepetori suo dulciss. Ioannes Gotfridi pastor inutilis ecclesiae in Mandal. prope Creutzemach S.

20 **A** Mantissime praepetor, literis tuis dulcissimis simul & nimium amaris adeo compunctus fui, vt lacrymas cohibere nullatenus possem. Legi enim illas & relegi praecordis amaritudine flentibus indesinenter ocellis, & in tantum de tua resignatione turbatus, vt parentum & amicorum omnium acerbitas mortis adeo contristare nunquam potuisset. Nec enim solus ego iam de perpetua absentia tua contristatus sum, sed omnes in circuitu sacerdotes, magistri, & docti viri, tuum amarissime lamentantur recessum. Nam quibuscuque ostendi literas tuas (ostendi autem multis) mox vt eas legere coepissent praelachrymis interrompere lectionem cogebantur. Vna iam voce omnium dicitur. Heu quod vir tantus, tam doctus, tam expertus, & in omni terra celebratus, cui similem non habet Germania sapientia & religione praestantem, propter monachorum inuidiam coenobium suum simul & patriam deserere compulsus, ad exteras se transtulit nationes. Iniquissimus 30 ille Cancellarius Ducis Ioannis, per quos nescio amulos nisi monachos & subditos tuos iniuste tibi factus detractor & inimicus, ad instantiam abbatis Sancti Iacobi Moguntini & fratrum tuorum, piensissimum principem tibi reddidit offensum. Quod ei nuper in faciem tuam amore impropere non erubui coram multis, tempore quo in Spanheim tuus eligebatur successor. Qui cum furore respondens dixit: *Quis abbatem tuum Tritemium quem tantopere commendas fugauit? aut quis eum laesit, contristauit vel offendit? Quare non masit in suo monasterio? vel quare non est reuersus, cum nemo sit qui prohibuerit eum? Quare non recognouit Ducem Ioannem suum aequae esse Dominum & monasterii protectorem, sicut Palatinum suum, quem semper omnibus praetulit?* Alia quoque multa inutilia bestia illa loquebatur, quibus inuidiam suam contra te optimum virum publice declarauit. Erat autem 40 tem dies nona mensis Decembris, quando celebrabatur electio, & monasterium repletum equitibus, ita quod patres ordinis vna cum monachis vix locum ad eligendum poterant habere oportum. O dulcissime praepetor, quam amarum erat cordi meo spectaculum, videre in locum tui patris mei amantissimi optimique & integerrimi viri alium sublimari, eumque indignum, indoctum, & inexpertum, actalem, qui te vt Iudas tradidit, & sub specie humilitatis tibi in oculo semper contrarius fuit. Electioni vt resisti interfui, omnia quae dicebantur agebanturque audiui & vidi, teque reuocanti in memoriam omnia contremuerunt interiora, & inter canticum latitiae sine intermissione lacrymas fundebant ocelli. Non existimes doctissime praepetor neque suscipiens, quod haec scribam vanitatis studio seu intentione adulandi, cum non solus ego, sed tota vicinitas tam laicorum quam sacerdotum tuo discessu grauissimo sit affecta mentis & corporis merore. Nec immerito. 50 Eras enim totius patriae decus, lumen Christianorum, claustralium & religiosorum doctor & speculum, ruralium sacerdotum defensor, institutor & aduocatus, pater quoque pauperum, & medicus infirmorum. Omnes tua prudentia & eruditione utebamur pro necessitate ad libitum, nec erat aliqua haesitatio, quae tuo consilio non tolleretur. Fuisi enim omnibus ad te confugientibus resolutissimus consolator, & quicquid a te postulari potuit, pauperi sicut diuiti sine inuidia patebat. O quoties ego tribulatus nunc à patronis, nunc vero à rusticis, ad tuam sapientiam sicut ad oraculum confugi, petui consilium, auxilium imploraui, & semper tuo munimine septus victor in omnibus euasi. Nunquam à

Tritemii
humanitas.